

Лісничиха (скорочено)

Олесь Донченко

Олесь Донченко

Лісничиха

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Розділ перший

ДІВЧИНА НАД СТРУМКОМ

Події відбуваються на Полтавщині, у лубенських лісах над річкою Сулою. Тут і живе головна героїня – четвертокласниця Улянка, дівчинка років 13–ти. На початку жовтня вона ішла ледве помітною лісовою стежкою, бо жила у лісі і щодня долала ним дорогу до школи. Улянка мала чорні брови, засмагле обличчя й світлі зелені очі. Дорогою додому вона зупинилася біля струмка, який перетинав її стежку. Через струмок було перекинуто кладку з сухої деревини. Дівчинка сіла над струмком, поклала біля себе книжки й почала задумливо бовтатись у воді руками. Руки в дівчинки були шершаві, як дубова кора, засмаглі і подряпані. Хустинка в неї зсунулась набік, і з-під неї вибилась хмарка льняного волосся, білого й легкого, як пух. Через це волосся у школі подружки так і кликали її завжди: Улянка-кульбабка. Біля струмка дівчинка згадувала тата, який зараз був на фронті.

У лісі була чарівна осінь. Улянка підвелась, підхопила книжки і, перейшовши через струмок по сухій деревині, звернула зі стежки. Вона пішла навпростець, продираючись крізь ліщину. Біля трухлявого пенька вона побачила вужа. Він був не один: до пенька з усіх сторін повзли вужаки, їх було з півдесятка. Вони збиралися на зиму в спільне кубло. Та Улянка не боялася їх, бо звикла до лісового життя.

Розділ другий

ХАТКА В ЛІСІ

Дівчинка жила разом з дідом на лісовій галявині у хатці, вкритій очеретом. Біля хатини стояв зроблений із хворосту і обмазаний глиною сарайчик, де жила біла коза. За сараєм був невеликий город, і всю садибу обступав навколо старий і похилий тин, на який повився хміль і кручені паничі.

Улянка прийшла зі школи і стала поратись по хазяйству. Спочатку вона понесла в сарайчик цебро з водою для кози, яку називала Білочкою. Потім дівчинка кинула проса курям, зварила кисіль з бузини та яблук і спекла пиріг з пасльоном. Удвох із дідом сіли обідати. Мама у дівчинки не було. Батько Улянин був лісник, а коли він пішов на фронт, то лісником стала мати. Та прийшли німці, і одного разу жінка не повернулась із лісу. Улянка розуміла, що матері вже ніколи не буде... На заповідній ділянці росли столітні

дуби й сосни, а коли німці задумали їх зрізати, Улянчина мати робила все, щоб цього не сталося. Її просліддили і упіймали німці...

Коли прогнали німців, треба було комусь доглядати ліс, а дід Маврикій старий і хворий, і стала тоді лісничихою на ділянці Улянка. Сам лісничий Макар Макарович сказав дівчинці, щоб лісникувала на батьковій ділянці, а їй допомагатимуть.

Після обіду дівчинка мала перечистити кукурудзу, а тоді – за уроки. Качани лежали купою на городі. І чомусь Улянці здалося, що купа була сьогодні меншою, ніж учора. Чи не навідався, часом, уночі якийсь непроханий гість?

Ввечері дівчинка писала домашній твір "Мій трудовий день". Їй було дивно, коли у зошиті виявила кілька сторінок, заллятих чорнилом. Дівчинка відразу зрозуміла, що цю капость їй зробив навмисне хтось із школярів. Що тепер їй скаже Людмила Степанівна? Думаючи, хто міг це зробити, перед її очима пройшов весь четвертий клас. Улянка сиділа за партою з Мартою, найкращою подругою, яка не могла б зробити такого. Хтось з хлопців це зробив, і дівчинка подумала, що то Демко Рогоза, син Макара Макаровича, перший верховода на всі витівки в класі.

Пишучи твір, дівчинка помітила у вікні чиєсь страшне обличчя, але це тривало лиш мить. Уранці Улянка розповіла дідові Маврикію про невідомого. Він вийшов з хати і довго щось розглядав під вікном. На мокрій від дощу землі дід знайшов сліди великих підошов. Дід Маврикій затоптав слід і нічого не сказав про це Улянці, щоб не тривожити.

Розділ третій

ДЕМКО

Перед початком уроків Людмила Степанівна покликала до себе Улянку. Квартира вчительки була в тому ж будинку, що й школа. Вона пригостила дівчинку чаєм. Улянка засоромилась – і вчора ж пила чай у Людмили Степанівни, і позавчора. Молода вчителька хвилювалася за дівчинку і сказала, що взимку Улянці краще жити в неї, бо сніг замете всі стежки. Дівчинка відповіла, що скоро може повернутися її тато, але вчителька мовчала, а потім поцілувала її в чоло.

Улянку в класі зустрів Демко. Наче він навмисне чекав біля дверей. У нього було чорне-пречорне волосся, підстрижене під машинку. На Демкові, як завжди, теліпався дуже широкий сукняний піджачок, перешитий з батькового. Цей піджачок добре знали всі школярі, бо на ньому всі гудзики були різні. Демко сам пришивав собі вдома гудзики, бо мама його давно померла. Хлопець вже знав, що Улянка була у вчительки, і питав тепер, чи солодкий був чай. Улянка спитала його, навіщо попсував їй вчора зошит. Демко відповів, що це може й він зробив, а тоді назвав Улянку підлабузою. Улянка зблідла від тяжкої й несправедливої образи. Вона враз зрозуміла причину Демкової зненависті до неї. Він думає, що вона підлабузюється до вчительки.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Розділ четвертий

БОРСУК

Якось Улянка взяла кошик і пішла наламати кукурудзи, але побачила, що качани погризено. У цей час нагодився саме Макар Макарович. Лісничий глянув на качани і сказав, що це робота борсука. Він вирішив впіймати звіра і приготувати, бо його м'ясо схоже на свиняче.

Макар Макарович був низенький і присадкуватий. Вуса й бороду він завжди голив, голову теж голив начисто, і коли був без картуза, то маківка в нього блищала, як дзеркало. Очі в Макара Макаровича – лісові, жовті, прозорі, з поглядом швидким і пильним, а брови – як вушка у пугача.

Отож вони з дівчинкою знайшли нору борсука, і коли той пішов у ліс, Макар Макарович вставив у нору мішок, замаскував його сухою травою, поправив зашморг і ткнув у руки Улянці кінець довгої вірьовки. А сам лісник подався лякати борсука. Улянка довго чекала, аж ось почула звуки. До нори біг борсук, і як тільки він заскочив туди, дівчинка обома руками смикнула за вірьовку.

Макар Макарович приніс мішок до Улянчиного подвір'я і закрив борсука в хижці з дерев'яною підлогою. Улянка хотіла тримати звіра аж до приїзду батька, але Макар Макарович залишився ночувати, а зранку, поки дівчинка спала, приготував м'ясо. Це засмутило Улянку, бо їй було шкода звіра. Вона не говорила про це, але чоловік здогадався про все. Вони швидко помирилися, а з того часу ще й домовилися, що лісник називатиме дівчинку дочкою.

Розділ п'ятий

НА ЛІСОВІЙ ГАЛЯВИНІ

Дівчинка йшла навпростець лісом, без стежок. З дерев опадало листя, і було дуже гарно. Улянка набрела на дику грушу, під якою лежали жовті духмяні грушки. Улянка дуже любила їх їсти.

Дівчинка пішла далі, і ось блиснула перед нею заспаним оком Сула. Було ще рано, на березі – тихо й порожньо. Над Сулою кручами бігла стежка, потім повернула вбік через галявину з червоною, як кров, стернею після гречки. Ось саме тут, за галявиною, і була заповідна дільниця, на якій німці зрубали вікові дуби. Тут зупинилась Улянка. Вона знайшла в рівчаку заступ і почала копати ямку. Щодня приходила сюди дівчинка і викопувала кілька ямок. Це була Улянчина таємниця. Лісникова донька сама собі вирішила, що замість кожного зрубаного німцями дуба вона посадить три нових.

Ямок було уже більше як триста, і дівчинка поспішала закінчити роботу до морозів. Вона уявляє, як прийде до Макара Макаровича й попросить привезти сюди на дільницю маленьких дубків-сіянців. Вона сама їх посадить, сама доглядатиме. А там повернеться з війни тато, і вона приведе його сюди й покаже йому свою роботу.

Сьогодні йти в школу на другу зміну, і дівчинка копала аж до обіду. Та вона дуже втомилася, тому задрімала. Дівчинці приснився гриб-дідусь, який дав їй скуштувати якоїсь трави. Від неї вона стала чорною мушкою з прозорими крильцями і полетіла над лісом, над полем, побачила в солдатській землянці свого батька. Татусь сидів на пеньку біля віконця й писав листа.

Поки Улянка спала, з гущавини вийшов вовк. Це був старий вовк, сірий, з рудуватою шерстю на худих ногах. Звір нерухомо дивився на дівчинку. Недавно він поживився ягням, тому не чіпав Улянку.

Удома дід Маврикій розповів онучці, що хтось вкрав їхніх трьох курок і півня. Улянка відразу згадала волохате обличчя, приплюснутий до шибки ніс і шапку-ушанку. Дідусь попередив дівчинку, щоб не припізнювалася у лісі, бо тепер вештається усякий народ.

Розділ шостий

СИНІЙ ЗОШИТ

Марта знала, що Улянчин зошит зіпсував Демко, тому хотіла якось помститися хлопцеві. Улянка просила подругу не робити цього, бо дружила з Макаром Макаровичем. А на уроці вчителька викликала Улянку і перед усім класом насварила за те, що здала такий зошит. Дівчинка мовчала і не признавалася, що це зробила не вона. Хоч Улянка лагодилась сказати вчительці, що це зробив Демко, та зрозуміла що, виказавши школяра, вона для всього класу стане ябедою.

Те, що Улянка взяла на себе чужу провину, страшенно вразило Демка. Він ледве досидів до закінчення уроку: так йому хотілося дізнатись у Улянки, навіщо вона так зробила. Ще й пробачення попросила в учительки. Проте, коли закінчився урок, він не підійшов до Улянки: було ніяково. На великій перерві Демко взяв свій новий синій зошит і поклав під парту Улянці. Після уроків, коли школярка складала свої книжки, вона виявила цей чужий зошит. Дівчинка відразу зрозуміла, чий він, і віддала Демкові. Він не брав, тож Улянка поставила зошит на підвіконня і пішла додому. Демко стояв і мовчки дивився їй услід. Потім він зітхнув і взяв зошит: "От вредна Кульбабка!"

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Розділ сьомий

ТАЄМНИЦЯ

Після уроків Марта пішла до Людмили Степанівни і розповіла про те, як Демко назвав Улянку Голуб підлабузою, і як він навмисне залляв їй чорнилом зошит. Коли школярка пішла, Людмила Степанівна довго ще ходила з кутка в куток і все думала. Думала вона про Улянку, про її долю, про Демка. Дуже зраділа, коли прийшов Макар Макарович. Та лісничий був сьогодні задумливий і засмучений. Він сказав, що є лиха звістка: батько Улянки лежав у госпіталі тяжко поранений, а зараз помер. Вчителька попросила лісничого не говорити дівчинці про це, поки вона не складе іспити в кінці навчального року. А до того треба добре перевірити звістку. Макар Макарович сказав, що хоче удочерити Улянку і забрати до себе ще й діда Маврикія. Людмила Степанівна розповіла, що можуть бути труднощі, бо Демко не любить Улянку. І вона розповіла історію з попсованим зошитом. Макар Макарович уважно слухав, а потім сказав, що його син мусить дізнатися правду. Хай знає, що Улянка – його майбутня сестра. Це буде батькова і синова таємниця. Аж доки не скажуть Улянці.

Ввечері Макар Макарович поговорив з Демком. Він йому все розповів і попросив поки що тримати все у секреті. Батько пояснив, що Улянка не підлабуза. Людмила Степанівна просто жаліє її, як круглу сироту. У Демка немає тільки матері, а в неї й батька. Демко змирився з батьковими словами, хоч йому більше хотілося мати брата. Хлопець подумав, що Улянка не підлабуза, та все ж таки вона наябедничала про зошит. Хитра яка!

Зранку Демко першим прибіг до школи, бо чомусь хотілося поглянути на Улянку. Хлопчина вперше подумав про те, що Улянка щодня ходить у школу лісом, і йти їй добрих три кілометри. Дівчинка прийшла за кілька хвилин до уроку. Демко чув, як Марта спитала в подружки, чому та пізно прийшла, і як Улянка, хукаючи на пальці, поскаржилась, що вона вчаділа і заспала і що в неї болить голова. Улянка здалась йому непомітною й нецікавою. Хіба такою має бути його сестра?

Розділ восьмий

ЗЕМЛЯНКА

У неділю Улянка варила для діда солодку гарбузову кашу. Із думки їй все не йшов Демко Рогоза. Хай не бреше, то був його власний зошит. Дівчинка запримітила, як хлопець крутився біля її парти. Але навіщо він це зробив?

По обіді Улянка пішла блукати лісом. І все думала про Демка. Був уже кінець листопада, і ліс стояв зовсім голий. Цього разу дівчинка зайшла дуже далеко. Несподівано вона почула в Одудовім ярі дим. Поблизу тут не було ніякої хати, це добре знала дівчинка. А до села звідси чи й дійдеш за годину. Згодом вона розгледіла невисокий горбок землі, з якого стирчала схожа на стовпчик труба. З неї й виходив дим. Горбок було добре замасковано опалим листям. Дівчинка злякалася і сховалася за стовбур дерева. Вона уже хотіла тікати, але почула звук сухого листя під чиєюсь ногою. Між деревами майнула людська постать. Невідомий ішов просто до землянки. Часом він зупинявся, присідав і підозріло оглядався навколо. Улянка з жахом упізнала заросле обличчя невідомого й шапку-ушанку.

Розділ дев'ятий

В ОСІННЬОМУ САДУ

А тим часом багато школярів зібралися у колгоспному саду, щоб рятувати щепи. Уночі сюди навідувалися зайці і обгризали кору, тож тепер діти робили всілякі відлякувальні пристрої, здебільшого це були млинки-тріскачки. Заєць лякливий – зашелестить від подиху вітерця папір, затріщить млинок, косоокий боягуз зараз же навітіки.

Демко теж там був і допомагав. Його неприязно зустріла Марта, а згодом розповіла, що саме вона розповіла вчительці про пригоду з зошитом. Демко дуже здивувався, бо вважав, що це зробила Улянка.

До дітей підійшла Людмила Степанівна з садівником Захаром Захаровичем, який розповів, що недавно вовк украв в нього ягня. Незабаром він забрав тріскачки й пішов розставляти їх з хлопцями на край саду. Коли Демко і вчителька опинились наодинці, хлопець попросив пробачення. Вчителька сказала йому: "Пробачення – це не пусте

слово, Демко. Коли людина просить пробачити її, то це значить, що вона засуджує свій вчинок, визнає його недостойним, ганебним. Пробачення – це сповідь перед своїм серцем. Спитай у нього, воно скаже, що ти повинен зробити".

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Розділ десятий

ЩО ПІДСЛУХАЛА СТАРА ШАФА

Улянка спостерігала за невідомим, та раптом під її ногами тріснула гіллячка. Та не тільки вона налякалася. Невідомий теж злякався, він почав прислухатися, але коли виявив, що все спокійно, опустився в землянку. Задкуючи від дерева до дерева, дівчинка кинулась тікати.

Ще не встигло смеркнути, як кілька лісників з рушницями оточили землянку біля Одудового яру. Серед лісників був і Макар Макарович. З піднятими догори руками з-під землі виповзло двоє. Того ж дня їх було відправлено до міста. Макар Макарович пояснив дівчинці, що то були колишні поліцаї, які при німцях знущалися над людьми, а тепер від народної кари ховалися. Біля землянки Улянка знайшла куряче пір'я і зрозуміла, що то з її курей.

У школі Улянка розповіла про цю пригоду Марті. Вони шептали біля шкільної шафи, і Демко дуже хотів підслухати, але не вдалося. А після Людмила Степанівна розповіла учням про те, як Уляна Голуб натрапила в лісі на землянку, в якій переховувались двоє поліцаїв, і повідомила про це лісників.

Розділ одинадцятий

ЖОЛУДІ

Якось усіх піонерів зібрала вожата Ївга і розповіла, що сьогодні діти збиратимуть жолуді. Спершу Ївга розповіла, що потрібно відновлювати лісові масиви, а без жолудів цього зробити не можна. Тому діти допоможуть своєму лісництву у збиранні жолудів та іншого насіння лісових дерев.

Осінній ліс ожив. Скрізь дзвеніли веселі дитячі голоси. У дітей були кошики й полотняні торбинки. Улянка не могла назбирати багато, бо порізала долоню і мусила збирати жолуді лівою рукою. Демко майже увесь час був недалеко від Улянки. Вона вже не сердилась на нього за зошит. Забулася образа. Та й сам хлопець з деякого часу зовсім змінився – не приставав, не штовхався, не дратував. Наче підмінили його – іншим став Демко. А коли ніхто не бачив, Демко насипав в Улянчин мішок своїх жолудів, щоб у неї було стільки ж, як у інших.

Розділ дванадцятий

ПРИШИТИЙ ГУДЗИК

У ліс прийшла зима, насипало снігу. Улянка раділа і ловила зранку сніжинки. В школу йти на другу зміну, тож дівчинка почала варити борщ і узвар з лежалих лісових груш. До лісової хатини прибіг Демко. Він приніс мішок, я кого витяг трьох курок і півня. Хлопець пояснив, що його батько передав птахів замість тих, що поліцаї вкрали.

Після того як Улянка знайшла в лісі землянку і викрила бандитів, Демко почав дивитись на школярку зовсім іншими очима. Чи думав же він раніше, що ця дівчинка здатна на такий хоробрий вчинок!

Демко попросив в Улянки пробачення за зошит. Улянка посміхнулась і глянула на хлопця. Він зрозумів: віднині тому, що було, усім їхнім сваркам – край, і це справді він, брат, прийшов у гості до сестри. Улянка сказала, що коли приїде її батько, вони втрюх підуть на рибалку. Демко почув це і відвернувся до вікна, бо на очі набігли сльози.

Згодом вони домовилися влаштувати у лісі новорічну ялинку і зліпити під нею Діда Мороза. А коли Улянка глянула на широкий Демків піджак і помітила, що одного гудзика нема, то знайшла у своїй скриньці підходящий і пришила.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Розділ тринадцятий

НІЧНА ЗАВІРЮХА

Мороз міцнішав, була справжня зима. Улянка з дідом палили в хаті, щоб було тепло. Дід мріяв, щоб онука після школи пішла вчитися у технікум чи в інститут, щоб стала інженером по лісовому хазяйству.

У день, коли настала відлига, Білочка привела двох козенят: цапика й кізку. Дід Маврикій забрав їх до себе на теплу піч обсушитися.

Якось уночі, коли після відлиги знялася завірюха, до сарайчика підкрався старий вовк, якого дуже хвилював запах живої кози. Вовк хотів підрити під стіною хід, але земля була замерзлою, і йому це не вдалося. На світанку звір був уже далеко в лісі.

Якось Улянка простудилась, тож не ходила до школи. Вона згадувала вчительку, однокласників, Демка, школу, піонерів, Марту, і їй так захотілось побачити своїх товаришів. Ось вона видужає й попросить діда Маврикія переїхати жити в село. Хай лишається хатина з забитими дверима й вікнами. Але дівчинка відразу передумала, бо може повернутися тато і застати хатину пустою.

Раптом до хати зайшли Марта, Демко, Микола Суховій і ще багато школярів, а з ними піонервожата Ївга... Діти вирішили провідати Улянку, і вона дуже зраділа. Демко з Мартою схопили сокиру й вибігли надвір. Незабаром вони повернулися з двома оберемками нарубаних дров. Швидко запалили плитку, дрібно затріщав у вогні хмиз. Ївга зварила липовий чай і додала до нього меду. Діти розташувалися півколом біля Улянчиного ліжка і влаштували своєрідний збір. Усі розказували цікавинки про ліс та його мешканців. Улянка не втрималася і згадала свою таємницю про копання ямок і все розповіла школярам. "Ось ти яка! – сказала Ївга. – Справжня лісничиха! Ну, коли так, то весною всі приїдемо садити молоді дубки..."

Розділ чотирнадцятий

ЛИСТ

Учора на уроці географії у Марти випав з книжки лист-трикутник. Улянка підняла його й подала подрузі. Це був лист з фронту від Мартиного батька. Марті було жаль, що

подрузі не приходять листи від батька. Але Улянка уже придумала, що робити. Вона переписала собі в зошит адресу, а ввечері вдома складала листа Мартиному батькові. Дівчинка написала, що живе вона в лісниковій хатині, що Марта – її подруга і що вона, Улянка, давно-давно вже не має листів від свого батька. Улянка просила розпитати на фронті в сусідів, чи не знають нічого про її батька, Андрія Свиридовича Голуба, котрий працював до війни лісником на Мгарській дачі під Лубнами.

Зранку Улянка вирішила зайти перед уроками ще на пошту і вкинути листа. Та на лісовій стежині вона раптом побачила вовка. Він сидів на задніх лапах і дивився на Улянку. Вона відразу догадалась, що це вовк, і страшенно перелякалась. У ту хвилину, коли дівчинка, отямившись, хотіла кинути книжки й лізти на найближче дерево, звір устав і ліниво, не озираючись, пішов з просіки в кущі.

Улянка боялася йти далі. Та лист не давав їй спокою. Його треба було вкинути в скриньку якнайшвидше! Вона повернулася додому і взяла батькову берданку, а дідові сказала, що хоче підстрелити зайця. Дід Маврикій знав, що на своєму віку мала лісничиха вбила вже двох зайців. Він не заперечував.

А в цей час вовк пробирався Одудовим яром до свого улюбленого місця – яму під корінням клена. Це був той самий старий самітний вовчище, що вночі добивався до Улянчиної кози. Років чотири тому його поранив мисливець, і звір на все життя запам'ятав, що зустріч з людиною приносить страшну небезпеку.

Улянка дійшла до пошти й укинула в скриньку листа, а потім з'явилася з рушницею в школі. Вона пояснила, що зустріла у лісі вовка. Ці слова приголомшили школярів. Вчителька вирішила, що за дівчинкою мусить заїздити підвода. Вдома дідусь не здивувався, що заєць втік, але коли він оглядав рушницю, то побачив, що вона була незаряджена.

Розділ п'ятнадцятий

БЕРЕЗОВИЙ СІК

Макар Макарович щодня тепер присилав за Улянкою санки з конем. На Новий рік Демко захворів, і влаштувати в лісі живу ялинку не довелося, та Улянка зате зліпила з снігу великого Діда Мороза біля порога хати. Дід Мороз стояв довго, до березня. Потім сніг почав танути.

Прийшла весна. У вільний час Улянка блукала лісом, ходила від дерева до дерева. Якось вона побачила березу, з якої хтось точив сік. В березі було просвердлено дірку, встромлено бузинову трубочку, і з неї в глечик капав березовий сік. Дівчинці було шкода берези – струнка та молода, росла б ще та росла, а тепер, як поранена, то, може, й усохне. Улянка вирішила будь-що-будь упіймати непроханих гостей. Адже вони обов'язково прийдуть за глечиком. Та цього дня їй не вдалося нікого підстерегти, хоч глечик хтось забрав.

Вдома Улянка несподівано побачила на столі щербатий глечик і сплеснула руками. Вона зрозуміла, що березовий сік брав дід Маврикій. Та старий заспокоїв малу лісничиху: він брав з дерева, яке стоїть на ділянці, яку Макар Макарович збирається вирізати.

Розділ шістнадцятий

ДРУЗІ З ФРОНТУ

У квітні Улянка одержала відповідь на свого листа. Вона саме склала в школі останній іспит і повернулася додому. А там дід показав їй на столі аж 12 листів з фронту. Всі вони були з тієї частини, в якій перебував батько Марти. Чоловік писав, що дав прочитати Улянчиного листа всім своїм товаришам. Усі вони відпишуть їй. А батько її у їхній частині не служив, та вони шукатимуть. Усі писали дівчинці, що будуть дізнаватись про долю її батька. Один чоловік з Грузії навіть просив дівчинку приїжджати до нього після закінчення війни. У нього є дочка Ніна, тож дівчата могли б подружитися.

Один по одному розгортала Улянка листи, їй писав казах-сержант, родом із Акмоли. Писав червоноармієць-москвич. Лейтенант Денис Лушня, полтавчанин. І всі обзивались до неї, як до рідної доньки.

Надійшла пора весняних робіт. Улянка добре скопала город і почала садити квасолу, гарбузи, кукурудзу, картоплю. Одна курка не сходила з гнізда, і дід підкинув під неї яйця, щоб вилупилися курчата.

Якось вранці Макар Макарович привіз саджанці – ще голі, але вже обсіпані тугими бруньками. Піонери прийшли з заступами. Усі почали садити дерева. Малі дубові саджанці немов самі виростили з землі і заповнювали щіткою галявину. Лісник пояснював дітям користь лісів і їх значення для господарства.

Розділ сімнадцятий

НЕСПОДІВАНІЙ ГІСТЬ

Улянка навіть не помітила, як весна перейшла в літо. Коли на дерева у лісі напали короїди та інші жуки, Улянка допомогла у боротьбі. Вона позначила на своїй ділянці дерева, які можна зрубати – пошкоджені, з дуплами, або з сухою верхівкою. Потім ці дерева зрубали, і на них злетілися жуки з усього лісу. Потім ці дерева з комахами-шкідниками спалили.

Квочка вилупила курчат. Двох уже встиг ухопити шуліка. Дід Маврикій з берданкою годинами підстерігав крилатого розбійника, але шуліка був хитріший.

Цілими днями Улянка блукала в лісі. Щодня дівчинка знаходила в лісі маленькі чарівні дива. Любила лежати Улянка у високій траві на галявині, яку обступали високі липи. Тоді вона згадувала дідову казку...

Є у лісі закуток – найглухіший з усіх закутків. Там, схилившись над ручаєм, цвіте під кручею полум'яна квітка, чарівна Чарнамай-зілля. В стародавні роки, кажуть, жив у лубенських лісах дід Чарнамай. Усі звірі, і всі птахи, і всі лісові гади були в нього на послузі, бо знав він таке віще слово. А коли дожив дід до півтора ста років, прийшла до нього смерть. І ось у тих місцях, де ніби жив колись старий Чарнамай, виросло над ручаєм товсте м'ясисте стебло, а на ньому розцвіла червона, гаряча, як вогонь, квітка.

Хто знайде її й зірве, той ніколи-ніколи, скільки житиме, не буде сиротою. Кожна стрічна жінка буде йому матір'ю, кожний чоловік – батьком, юнак – братом, а дівчина – сестрою. Таку дивну казку розповідав дід Маврикій... Улянці уже здавалося, що знайшла ту квітку, уже хотіла вирвати, та раптом прокинулася.

Одного разу до лісної хатини йшов чоловік з фронту. Важку звістку він ніс у цю хатину... Був у нього давній приятель Андрій Голуб. Вкупі з ним лісникував, разом з ним на фронті бив німців. У бою було тяжко поранено Андрія. Взяли його в госпіталь, там він і помер. Десь далеко в лубенських лісах залишилась у Голуба сім'я: дружина, дочка Улянка та дід Маврикій. Не знав Андрій, що дружини в нього вже немає. Не знав цього й незнайомий. Звали його Федір Корсак. Тепер він повертався додому, виписавшись із госпіталю.

Федора Корсака мучила думка: як він скаже лісничисі та дівчинці про смерть Андрія? Коли він зайшов до хати, привітався, побачив Улянку і запитав, де мати, – вирішив не розповідати правду. Дівчинка випитувала, коли повернеться її батько, а Федір сказав, що Андрій усім привіт переказав, щоб не скучали, щоб Улянка вчилася, може, й його скоро відпустять...

Дівчинка проводжала Федора і несла його шинель. Вона раділа, що її батько, може бачив цю шинель. А на прощання Улянка поцілувала Федору руку. "За віщо вона? – думав Федір. – За звістку про батька".

Розділ вісімнадцятий

У МАКАРА МАКАРОВИЧА

Наступного дня Улянка встала дуже рано і пішла в село до Макара Макаровича. Дівчинка зустріла його біля парні, де гнули обіддя для коліс. Там був і Демко. Коли Улянка захоплено почала розповідати Макарові Макаровичу про гостя з фронту, який приніс звістку від батька, лісничий заметушився. Він сказав, що Федір Корсак працюватиме у нього. І відразу ж змінив розмову. Вони пішли до його дому, і там Демко показав дівчині свою колекцію комах. Тепер Улянка зрозуміла, чому у школі хлопець так носився з жуками. Вона думала раніше, що хлопець тільки бешкетник...

Улянка розповіла хлопцеві казку про Чарнамай-зілля, і той запропонував йти разом шукати квітку.

Розділ дев'ятнадцятий

БУРЯ

Буйно розрослися трави й кущі. Позаростали подорожником та лопухом стежки-доріжки. До осені було ще далеко. Давно обсилався цвіт з груш і кислиць, і тепер на деревах повільно наливалися соком маленькі плоди.

Улянка часто тепер бувала в Макара Макаровича. Вона дуже любила йти до нього лісовою дорогою, яку перетинало дубове коріння. Любила їздити з ним і з Демком оглядати лісництво, бувати на заготівлі лісу, на пасіці, біля парні.

Одного разу вона побачила, що Макар Макарович сидить на ґанку з Федором Корсаком. А коли підійшла й привіталась, їй здалося, що перед цим обидва вони балакали про неї, і обидва здалися дівчині дуже засмученими, хоч і ховали це за

усмішками. Коли Федор пішов, лісник сказав дівчинці, що хоче поговорити з нею.

Макар Макарович спитав, чи хотіла б вона бути його дочкою, якщо її батько не повернеться з фронту. Дівчинка не відповіла. Вона мовчки дивилась на Макара Макаровича, і він бачив, як круглішають її очі, і в них стигне страшна невимовна догадка. "Тато не повернеться? – спитала вона тихо, майже самими губами. – А як же дядько Федір... Він казав..." Лісник усе пояснив. Горе було так тяжке і так воно приголомшило Улянку, що навіть сльози не змочили її сухих гарячих очей. Дівчинка встала і пішла, хоч лісник просив зупинитися.

Тільки опинившись сама на знайомій галявині, Улянка уткнулась обличчям у густу траву й заридала. Хвилюючись за дівчинку, Макар Макарович трохи згодом поїхав верхи до лісничової хатини вслід за Улянкою. Та дівчинки вдома не було. Лісничий дуже стривожився.

Вже й обідня пора минула, а дівчинка не приходила. Макар Макарович учвал погнав коня до контори. Нашвидку він скликав кількох лісників, і вони верхи поїхали в ліс шукати Улянку. Увечері всі вони повернулись, не знайшовши дівчинки. Макар Макарович боявся, що з Улянкою трапилось якесь нещастя. Дід Маврикій, дізнавшись про подробиці сьогоднішнього дня, і собі стривожився.

Макар Макарович об'їздив увесь ліс. Почалася злива, а лісник верхи пробирався в цей час лісовою дорогою...

Давно стихла буря й минула злива, коли Макар Макарович повертався з лісу. Улянки ніде не було. Зненацька він зупинив коня. Йому вчувся незрозумілий звук. З велетенського гіллястого дуба доносився стогін. Це був той самісінький старезний дуб-дідуган, який завжди викликав у Макара Макаровича мимовільний неспокій і сум. Переказували, що колись, давним-давно, в цих місцях, біля Одудового яру, жив сам Гаркуша. Під цим дубом стояв колись його намет... Мимохіть зринули оповідання про заложників-полонених, яких Гаркуша тримав і вимагав за них викуп.

Макар Макарович хутко зіз сідла, обійшов навколо дуба і побачив величезне дупло, в яке вільно могла зайти людина. Чоловік запалив сірник і побачив у дуплі біле обличчя Улянки, яка лежала непритомною.

* * *

Наче уві сні відчула Улянка долоню, що тихо лягла їй на лоба. Хтось говорив, що жару вже нема. То був голос вчительки. "Тепер пішло на одужання", – говорив Макар Макарович. До дівчинки повільно поверталася свідомість. Де вона? Що з нею? Ось вона лежить на галявині й плаче, ось блукає безтямно лісом, продирається через колючі хащі. Дико шумлять патлаті дерева, буря з дощем січе обличчя. Сліпуча блискавка б'є в груди...

Улянка з зусиллям розплющує очі, впізнає лісника і Людмилу Степанівну. Світла радість огортає Улянку – десь далеко позаду лишилася лиховісна ніч, і злива, і страшне дупло, і холод, який сковував дихання. Легкі крила підхоплюють дівчинку, голова її знову відкидається на подушку, та крила не дають упасти, гойдають і вколисують...

*Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу*